

Пономарьова О.Б.

старший викладач кафедри фінансів,
банківської справи та страхування,
Університет митної справи та фінансів

Моня Н.В.

студентка,
Університет митної справи та фінансів

Ponomarova Oksana, Monia Nina

University of Customs and Finance

НАПРЯМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ НЕДЕРЖАВНИХ ПЕНСІЙНИХ ФОНДІВ В УКРАЇНІ ШЛЯХОМ ВПРОВАДЖЕННЯ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ

DIRECTIONS OF MODERNISATION OF NON-STATE PENSION FUNDS IN UKRAINE THROUGH THE INTRODUCTION OF FOREIGN EXPERIENCE

У статті досліджено особливості функціонування недержавних пенсійних фондів в Україні та в світі. З'ясовано, що на сьогодні стан діяльності мережі недержавних пенсійних фондів у державі є показником її стабільності, економічного та соціального становища, рівня життя населення, його обізнаності в спектрі можливостей формування власних пенсійних ресурсів. Проаналізовано функціонування пенсійних систем у провідних розвинутих країнах та формування їх пенсійного забезпечення. В аспекті реформування соціальної сфери розглянуто та проаналізовано світовий досвід діяльності недержавних пенсійних фондів, як головних суб'єктів системи недержавного пенсійного забезпечення, показники діяльності найбільших світових пенсійних фондів та співвідношення їх активів до ВВП. Світовий досвід доводить, що розвиток недержавного пенсійного забезпечення є невід'ємною складовою успішного розвитку країни в умовах ринку, адже кошти вкладені до недержавних пенсійних фондів не тільки в майбутньому забезпечать стабільний дохід пенсіонерам, а й працюють на користь національної економіки та підприємств, адже вони повертаються до підприємств у вигляді інвестиційного капіталу. Визначено структуру функціонування національної пенсійної системи та зазначено законодавчу базу як основу для здійснення безпосередньої діяльності недержавних пенсійних фондів України. Проаналізовано такі показники: загальну вартість активів недержавних пенсійних фондів та адміністраторів недержавних пенсійних фондів, які діють від імені пенсійного фонду та в інтересах його учасників, динаміку пенсійних внесків та пенсійних виплат, а також досліджено кількість укладених пенсійних контрактів та загальне число вкладників. Визначено напрями та шляхи модернізації основних засад вітчизняної системи недержавного пенсійного забезпечення в контексті адаптації зарубіжного досвіду. Встановлено, що впровадження світового досвіду в Україні дає можливість прогнозувати ефекти від державних рішень та розробити найбільш оптимальний шлях модернізації основ діяльності недержавних пенсійних фондів та системи пенсійного забезпечення в цілому.

Ключові слова: пенсійне забезпечення, пенсійна система, недержавний пенсійний фонд, пенсійні активи, пенсійні виплати, інвестиційний дохід.

The article examines the features of functioning of non-state pension funds in Ukraine and in the world. It was found that today the state of activity of the network of non-state pension funds in the state is an indicator of its stability, economic and social situation, the standard of living of the population, and its awareness of the range of possibilities of forming one's own pension resources. The functioning of pension systems in the leading developed countries and the formation of their pension provision are analyzed. In terms of reforming the social sphere, the world experience of non-state pension funds as the main subjects of the non-state pension system, performance indicators of the world's largest pension funds and the ratio of their assets to GDP were considered and analyzed. World experience proves that the development of non-state pension provision is an integral component of the country's successful development in market conditions, because funds invested in non-state pension funds will not only provide a stable income to pensioners in the future, but also work for the benefit of the national economy and enterprises, because they are returned to enterprises in the form of investment capital. The structure of the functioning of the national pension system is determined and the legislative framework is specified as the basis for the direct operation of non-state pension funds of Ukraine. The following indicators were analyzed: the total value of the assets of non-state pension funds and administrators of non-state pension funds acting on behalf of the pension fund and in the interests of its participants, the dynamics of pension contributions and pension payments, as well as the number of concluded pension contracts and the total number of contributors. The directions and ways of modernization of the main foundations of the domestic system of non-state pension provision in the context of adaptation of foreign experience are determined. It has been established that the implementation of world experience

in Ukraine makes it possible to predict the effects of state decisions and to develop the most optimal way of modernizing the foundations of the activities of non-state pension funds and the pension system as a whole.

Key words: *pension provision, pension system, non-state pension fund, pension assets, pension payments, investment income.*

Постановка проблеми. Сучасні демографічні процеси в світі характеризуються зростанням частки осіб пенсійного віку, падінням рівня народжуваності та збільшенням середньої тривалості життя. В Україні дані чинники спричиняють кризові явища у солідарній системі пенсійного забезпечення через значне навантаження на державний бюджет та працюючі верстви населення, неможливість гарантування гідного рівня життя особам, що мають право на отримання пенсій. Саме тому питання пошуку альтернативних джерел пенсійного забезпечення для України залишається актуальним та є сферою багатьох сучасних досліджень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливості діяльності недержавних пенсійних фондів досліджено в наукових працях Кириленка О.П. [1], Ковалю О.П. [2], Вітки Ю.В. [3], Штепенко К.П. [4], Ковальнової Н.М. [5], Ткача О.Й., Говорушко Т.А. та багатьох інших. Однак, нині як в Україні, так і в інших країнах, питання удосконалення системи недержавного пенсійного забезпечення та недержавних пенсійних фондів як її головних суб'єктів, залишається актуальним.

Метою статті є дослідження теоретико-організаційних засад функціонування зарубіжних недержавних пенсійних фондів, визначення основних проблем та векторів модернізації вітчизняної системи недержавного пенсійного забезпечення на основі світового досвіду.

Виклад основного матеріалу. На сьогодні світові пенсійні фонди стикаються з проблемами, яких не було у світовій економіці десятиліттями. Наслідки пандемії, глобальних конфліктів і зміни тенденцій до глобалізації призводять до вищих рівнів інфляції та посилюють невизначеність в економічних умовах, тоді як демографічні процеси характеризуються старінням нації. Усі ці навантаження викликають необхідність модернізації основних засад діяльності світових пенсійних фондів, більшої залученості людей до формування власних пенсійних активів.

За останніми дослідженнями, задля забезпечення гідних умов життя пенсіонерів, пенсійні виплати мають складати щонайменше 60% від заробітної плати. Однак жодна держава в світі не здатна забезпечити такий рівень пенсійних виплат за допомогою солідарної складової формування пенсійної системи. В Україні показник пенсійного заміщення складає лише 33–34% від заробітної плати (станом на кінець червня 2023 року середня пенсія складала 5311 грн 44 коп., середня зарплата – 16012 грн 38 коп.) [6]. Варто зауважити, що це досить високий показник заміщення для солідарної системи пенсійного за-

безпечення, проте фактично він не може забезпечити достойний рівень пенсії особам пенсійного віку. Саме тому для України, як і більшості розвинених країн, реформування пенсійної системи стало необхідним та важливим етапом розвитку.

За останніми підрахунками, нині у світі налічується понад 250 пенсійних систем, які є унікальним поєднанням елементів державної та накопичувальної моделі пенсійного забезпечення. Проте процес реформування світових пенсійних систем можна умовно об'єднати за трьома ключовими напрямками: збереження та поступове удосконалення державної системи пенсійного забезпечення з одночасним стимулюванням розвитку приватних пенсійних програм; запровадження багаторівневої розподільної та накопичувальної пенсійної схеми з можливістю фінансування з різних джерел; цілковитий перехід до накопичувальної системи. Кожна країна обирала власний напрям розбудови пенсійної системи залежно від її особливостей в політичному та соціально-економічному становищі, але недержавне пенсійне забезпечення для розвинутих економік наразі є невід'ємною складовою.

Важливим показником діяльності пенсійних систем є співвідношення пенсійних активів до ВВП. Даний показник безпосередньо залежить від розвитку недержавного пенсійного забезпечення та ефективності функціонування НПФ в країні. Активи найбільших світових пенсійних фондів та їх співвідношення до ВВП відображено у табл. 1.

Відповідно до табл. 1 протягом останнього десятиліття сформувалась стійка сімка країн-лідерів за обсягом надходжень та видатків пенсійних фондів. Серед них пенсійні ринки США, Великої Британії, Японії, Канади, Швейцарії, Австралії та Нідерландів.

Очевидно за даними таблиці, що найбільшим за масштабом наявності та використання пенсійних активів є ринок США. За ним, з досить значним розривом, слідує Велика Британія та Японія. За розрахунками на основі наявних статистичних даних, частка пенсійних активів даних трьох країн складає близько 75% всіх світових пенсійних активів.

Проте обсяг пенсійних активів країни є залежним показником від рівня розвитку економіки, обсягу виробленого ВВП, кількості населення тощо. Цілковитою закономірністю є те, що солідарна пенсійна система не може забезпечити акумуляції високого рівня пенсійних ресурсів у співвідношенні до ВВП країни. Тому рівень розвитку пенсійної системи і ефект від діяльності НПФ на її території найбільш доцільно розглядати за показником співвідношення ВВП до обсягу пенсійних активів.

Активи найбільших світових пенсійних фондів

Країна	Пенсійні активи, млрд дол. США	Співвідношення активів пенсійного фонду до ВВП, %		Відсоткова різниця 2012–2020
		2012	2022	
США	30439	104	122	18
Японія	3099	50	72	22
Канада	2880	137	131	-6
Велика Британія	2568	106	80	-26
Австралія	2137	94	124	30
Нідерланди	1641	149	166	16
Швейцарія	1074	107	133	26
Південна Корея	921	31	53	22
Німеччина	415	13	10	-3
Мексика	291	15	20	5
Малайзія	254	63	58	-4
Південна Африка	245	58	60	1
Фінляндія	240	77	85	9
Бразилія	233	13	12	-1
Гонконг	190	39	51	13
Ірландія	166	47	32	-15
Чилі	148	61	47	-13

Джерело: складено авторами на основі [7]

Таким чином, відповідно до табл. 1, найвищі показники співвідношення пенсійних активів до річного ВВП (понад 100%) станом на кінець 2022 року мають Нідерланди, Швейцарія, Канада, Австралія та США. Відповідно, цілком закономірно, що у перелічених країнах створено сприятливий клімат для функціонування НПФ та в цілому для системи недержавного пенсійного забезпечення, а населення має значний рівень довіри до даних установ та цілком обізнане у шляхах формування власних пенсійних ресурсів. В Україні ж активи НПФ за підсумком 2022 року склали менш ніж 0,1% річного ВВП.

Згідно з даними глобального пенсійного індексу Mercer CFA Institute найбільш розвиненими та стійкими пенсійними системами за підсумками 2022 року визнано пенсійні системи Нідерландів, Ісландії та Данії з-поміж 44-х досліджуваних країн [8]. Пенсійні системи в межах дослідження Mercer CFA Institute оцінюються за критеріями:

- адекватності (розмір пенсійних виплат, роль державних та приватних систем пенсійного забезпечення, охоплення населення приватним пенсійним забезпеченнями, динаміка приватних пенсій у сукупних пенсійних активах тощо);

- стійкості (охоплення та економічна важливість приватних пенсійних систем, розмір внесків, економічна активність населення пенсійного віку та ін.);

- цілісності (законодавче регулювання діяльності пенсійних фондів та їх адміністрування, рівень захисту та комунікації з учасниками системи пенсійного забезпечення, обсяг операційних витрат тощо).

Ключовою характеристикою трійки лідерів за індексом Mercer CFA Institute є багаторівневий устрій

пенсійної системи та високий рівень розвитку системи недержавного пенсійного забезпечення.

Нідерланди на сьогодні вважаються однією з найкращих країн за рівнем життя осіб пенсійного віку завдяки надійній та стійкій системі пенсійного забезпечення. Нідерландська пенсійна система має три рівні та складається з державної пенсії, пенсії отриманої від трудової діяльності та приватної (індивідуальної) пенсії. У країні один з найвищих у Європі відсоток громадян, які роблять добровільні накопичення на пенсію в молодому віці – 28%.

У практиці функціонування пенсійної системи Нідерландів, за винятком державного, існують такі типи пенсійних фондів:

- загальногалузеві, які обслуговують певний сектор економіки;

- корпоративні, що призначені для одного підприємства чи корпорації;

- пенсійні фонди для незалежних професіоналів.

Система пенсійного забезпечення Ісландії складається з трьох рівнів: державного, обов'язкового трудового, до якого відраховують внески як працівники, так і роботодавці, та добровільного приватного. Показник співвідношення пенсійних активів до ВВП країни має один із найвищих показників у світі та перевищує 200%, а в грошовому еквіваленті складає 50 млрд доларів США. Пенсійні ресурси Ісландії є колосальним джерелом інвестицій, як в національну, так і в світову економіку, що дозволяє значно пришвидшити темп розвитку країни.

Пенсійна система Данії є дворівневою та складається з державної пенсії та пенсії, отриманої зі страхових фондів завдяки систематичним внескам

під час трудової діяльності. Особливістю данської пенсійної системи є широке розповсюдження діяльності приватних пенсійних фондів – близько 90% населення є учасниками системи недержавного пенсійного забезпечення, а пенсійні активи НПФ значно перевищують ВВП країни.

За підсумками аналізу найуспішніших пенсійних систем за версією Mercer CFA Institute можна зробити висновок, що вони не змогли б досягти успіху, якби в них працював лише один з трьох можливих рівнів пенсійного забезпечення. Участь населення у приватних фондах пенсійного накопичення знижує тиск на солідарні системи, що значно збільшує ефективність виконання державами функцій соціального захисту та забезпечує населення гідним розміром пенсійних надходжень.

Питання пенсійного забезпечення та реформування пенсійної системи – одне з найскладніших в економічній системі будь-якої країни, що потребує глибокого дослідження, складання прогнозів на десятки років.

Подальша ефективність діяльності солідарної системи в Україні в умовах ведення війни, сучасних економічних тенденцій, старіння нації, міграційних процесів, що протягом останніх років значно активізувалися, та інших демографічних чинників, за прогнозами експертів, буде значно знижена та поступово втратить дієздатність у контексті забезпечення мінімальних потреб громадян пенсійного віку. Доцільним вважається проведення реформи пенсійного забезпечення та запровадження загальнообов'язковості накопичувального рівня, зокрема введення персональної відповідальності кожного члена суспільства за його доходи в період настання пенсійного віку, що, відповідно, забезпечить ефективне виконання соціальної функції держави та підвищить рівень соціальної захищеності населення.

З метою зниження соціально-економічних ризиків в процесі функціонування пенсійних систем у провідних розвинутих країнах проводилися так звані параметричні реформи, які кардинально не змінювали існуючі системи гарантування соціального захисту людей літнього віку. Серед таких реформ – підвищення пенсійного віку; ускладнення умов здобуття пенсійних прав (Німеччина, Італія, США); зменшення розміру пенсійної виплати (Угорщина, Греція, Італія, Португалія, Швейцарія); збільшення ставки страхового внеску; зміна умов індексації пенсійних виплат (Німеччина, Швеція, Японія); введення у розподільчі системи умовно-накопичувальних схем; запровадження додаткового рівня пенсійного страхування [9, с. 84].

Наразі Польща є однією з небагатьох країн, яка у своїй політиці навпаки дотримується принципу зниження пенсійного віку. З жовтня 2017 року законодавчо затверджено встановлення пенсійного віку

на рівні 65 років для чоловіків (за наявності 25 років трудового стажу) та 60 років для жінок (за наявності 20 років стажу) на противагу 67 рокам, які були встановлені раніше для обох статей. Мотивація даного рішення польського уряду полягає у забезпеченні робочими місцями молодого покоління та їх швидкому кар'єрному зростанні, що дає позитивні імпульси в економіці.

В цілому, практика законодавчого встановлення обов'язковості накопичувального рівня пенсійного забезпечення демонструє позитивні ефекти на економіках відповідних їм країн. Ключовим наслідком від подібних введень у економіко-соціальної системі є не лише забезпечення гідних пенсій населенню, а й створення потужного внутрішнього інвестиційного резерву. Як наслідок, у кризові періоди активи пенсійних фондів є значним національним інвестиційним джерелом, що допомагає підтримувати на плаву економіку країни.

Важливим чинником успішності реформи щодо запровадження обов'язкового накопичувального рівня пенсійного забезпечення та активізації діяльності накопичувальних пенсійних фондів є уміння населення раціонально використовувати свої кошти. Ознакою широких мас суспільства США є високий рівень фінансової грамотності, що відображається на активній участі громадян у роботі накопичувальних пенсійних фондів. Наразі в США користуються попитом послуги спеціальних фінансових консультантів, що допомагають населенню ефективно використовувати свої кошти та здійснювати внески до накопичувальних фондів пенсійного забезпечення задля забезпечення гідних пенсійних виплат особі після досягнення нею пенсійного віку.

Розбудова вітчизняної системи недержавного пенсійного забезпечення здійснюється починаючи з 2004 року після набрання чинності Законом України «Про недержавне пенсійне забезпечення». Основу такої системи становлять НПФ.

Основні показники діяльності недержавних пенсійних фондів в Україні у 2014–2022 рр. представлено в табл. 2. За даними табл. 2 спостерігаємо, що станом на 31.12.2022 адміністраторами недержавних пенсійних фондів укладено 96,1 тис. шт. пенсійних контрактів, що більше на 39,6% (27,3 тис. шт.) порівняно зі станом на 31.12.2018. Збільшення кількості пенсійних контрактів пов'язане зі збільшенням пенсійних контрактів з фізичними особами. Пенсійні внески у 2022 році збільшилися на 30,9% (617,8 млн грн) в порівнянні з 2018 роком, а пенсійні виплати на 80,4% (651,2 млн грн), при цьому, сума інвестиційного доходу значно зменшилась на 65,9% (1165,7 млн грн).

За даними Української Асоціації Інвестиційного бізнесу (УАІБ), станом на 15 вересня 2023 року на

території України зареєстровано 56 НПФ та 18 адміністраторів НПФ. За даними УАІБ, загальна чиста вартість активів українських НПФ на 31.08.2023 р. становила 2537,43 млн грн, а кількість вкладників не перевищувала 97 тис. осіб, що свідчить про не достатній розвиток накопичувального рівня пенсійного забезпечення в межах країни [11].

Хоча українське законодавство визнає 3-рівневу систему пенсійного забезпечення, проте фактично вона є недіючою в контексті обов'язковості накопичувального рівня. Тому питання реформування пенсійної системи України назріло вже давно і є об'єктом багатьох дискусій.

Прихильники накопичувального пенсійного забезпечення наполягають на його запровадженні, оскільки останнє значно знизить тиск на резерви ПФУ та підвищить пенсійні надходження населенню. Ключовими факторами, що спричиняють необхідність введення обов'язковості накопичувального пенсійного забезпечення є соціально-економічні та демографічні виклики, яким не в змозі наразі ефективно протистояти солідарна система.

Водночас є ряд гіпотез, які наразі заперечують доцільність впровадження обов'язкового накопичувального рівня та визнають необхідність відкладення даного процесу на період стабілізації в Україні воєнно-політичної та соціально-економічної ситуації. В умовах воєнного стану та спричиненої війною економічної кризи постає питання про доцільність та ефективність розміщення та використання активів на індивідуальних рахунках НПФ.

В умовах значно підвищення рівня інфляції кошти будуть втрачати свою купівельну спроможність, а інвестиційна діяльність є надто ризиковою та низькодохідною в сучасних умовах. На основі світового досвіду діяльності НПФ визначено, що ефективність інвестиційної діяльності останніх забезпечується в умовах перевищення інвестиційного доходу над рівнем інфляції щонайменше на 2–3%. В умовах війни та кризових явищ в економіці України ймовірність досягнення таких показників є мінімальною.

Тому на законодавчому рівні має бути визначена процедура здійснення контролю щодо накопичення

та збереження пенсійних активів та недопущення зловживань, пов'язаних з їх використанням.

Важливим етапом запровадження в Україні обов'язкового накопичувального рівня пенсійної системи є створення ефективної процедури регулювання та нагляду за діяльністю інституцій, що будуть здійснювати накопичення пенсійних активів та виплату пенсійного забезпечення. Наразі в законодавстві України дане питання належним чином не врегульоване і потребує подальшого опрацювання.

Значним гальмівним чинником для створення в Україні системи накопичувального пенсійного забезпечення є відсутність інструментів, які забезпечать чіткі гарантії збереження перерахованих коштів на рахунок накопичувальних фондів. Можливими інструментами, що можуть врегулювати дані аспекти могли б бути, по-перше, створення централізованого гарантійного фонду, та, по-друге, встановлення жорсткіших вимог до управління та використання пенсійних активів, зокрема це стосується створення резервного капіталу.

Нині розвиток НПФ в Україні значно повільніший за інші сектори фінансового ринку. Зокрема це проявляється у порівняно незначних накопиченнях на рахунках НПФ у вітчизняній економіці.

Тому наразі має бути здійснений комплекс заходів щодо оптимізації роботи НПФ та підвищення ефективності діяльності останніх, зокрема це:

- 1) урізноманітнення пенсійних послуг (розробка пенсійних програм за гнучкими умовами, запровадження мультивалютних пенсійних рахунків, надання можливості платникам внесків за нагальної потреби знімати кошти з рахунку тощо);
- 2) створення нових видів НПФ. У зв'язку із завершення адміністративної реформи досить доцільним є створення територіальних НПФ, що буде сприяти розвитку територіальних громад, забезпечить останнім джерело інвестицій в пріоритетні галузі, а також підвищить довіру населення до даного виду накопичення пенсійних активів, оскільки діяльність фонду неформально обмежуватиметься рамками певної території;
- 3) пошук надійних та ліквідних інструментів для реалізації інвестиційної політики НПФ;

Таблиця 2

Основні показники діяльності недержавних пенсійних фондів в Україні у 2018–2022 рр.

Показник	2018	2019	2020	2021	2022
Кількість укладених пенсійних контрактів, тис. шт.	68,8	77,1	87,8	95,5	96,1
Загальна кількість учасників НПФ, тис. осіб	855,3	874,6	883,0	890,7	887,8
Загальна вартість активів НПФ, млн грн	2 745,2	3 143,3	3 563,7	3874,7	4146,0
Пенсійні внески, всього, млн грн	2 000,5	2 160,8	2 377,9	2618,3	2618,3
Пенсійні виплати, млн грн	809,9	947,4	1 107,4	1287,2	1461,1
Сума інвестиційного доходу, млн грн	1 767,7	2 200,0	2 635,7	528,7	602,0

Джерело: складено авторами на основі [10]

4) оптимізація та удосконалення системи управління ризиками НПФ, що забезпечить збереження пенсійних активів та гарантуватиме отримання доходів від фінансування фондом інвестиційних проектів;

5) врегулювання економічної кон'юнктури (питань зайнятості населення, оплати праці, демографічних чинників тощо);

6) робота над фінансовою грамотністю населення, що забезпечить розуміння широкими масами суспільства механізму дії накопичувальної системи пенсійного забезпечення та її перспективність.

Висновки. Розвинені країни досить ефективно організували діяльність відповідних їм пенсійних систем. Переважна більшість із них базується на змішаній пенсійній системі, що поєднує як державне, так і не державне пенсійне забезпечення. Позитивними ефектами від даної практики є, по-перше,

гідний рівень життя осіб пенсійного віку, по-друге, зниження тиску на бюджети державних пенсійних фондів.

Пенсійна система України наразі не здатна забезпечити населення гідними пенсійними виплатами, зокрема через недостатній розвиток накопичувального рівня. Сучасна діяльність НПФ в Україні є низькодохідною та потребує подальшого врегулювання, першочергово законодавчим шляхом.

Аналіз світової практики в контексті реформування пенсійної системи України є досить важливим фактором для прийняття зважених політичних рішень, проте універсального методу організації роботи пенсійних фондів для всіх країн не існує, оскільки кожна країна мала ряд передумов та чинників, що супроводжували в ній проведення модернізації основних засад діяльності пенсійних фондів

Список літератури:

1. Кириленко О.П. Управління фінансовими ресурсами недержавних пенсійних фондів. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2013. № 1 (4). С. 7–17.
2. Коваль О.П. Місце та роль фінансових посередників у накопичувальній системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2010. № 12. С. 231–235.
3. Вітка Ю.В. Недержавні пенсійні фонди: особливості цивільно-правового статусу: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня дис. канд. юрид. наук: 12.00.03. Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. Львів, 2008. 16 с.
4. Штепенко К. Аналіз діяльності недержавних пенсійних фондів в Україні. *Молодий вчений*. 2016. Вип. 12.1. (40). С. 1006–1010.
5. Ковальова Н.М. Механізм державного регулювання інвестиційної діяльності пенсійних фондів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: НДЕІ М-ва економіки України. Київ, 2005. С. 7.
6. Офіційний сайт Пенсійного фонду України. URL: <https://portal.pfu.gov.ua/>
7. Global Pension Assets Study 2022. *Willis Towers Watson*. URL: https://www.thinkingaheadinstitute.org/content/uploads/2022/02/GPAS_2022.pdf
8. Mercer CFA Institute Global Pension Index 2022. URL: <https://www.mercer.com/assets/global/en/shared-assets/global/attachments/pdf-2022-mercercfa-global-pension-index-report.pdf>
9. Надрага В.І. Фінансові ризики розбудови пенсійної системи в Україні: демографічний аспект. *Фінанси України*. 2015. № 1. С. 79–86.
10. Аналітичні дані щодо ринку накопичувального пенсійного забезпечення URL: <https://www.nssmc.gov.ua/news/insights/#tab-5/>
11. Сайт Української Асоціації Інвестиційного бізнесу. URL: <https://www.uaib.com.ua/>

References:

1. Kyrylenko O.P. (2013) Upravlinnia finansovymy resursamy nederzhavnykh pensiinykh fondiv. *Visnyk Ternopil'skoho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu*, no. 1 (4), pp. 7–17.
2. Koval O.P. (2010) Mistse ta rol finansovykh poserednykiv u nakopychuvannii systemi zahalnooboviazkovoho derzhavnoho pensiinoho strakhuvannia. *Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini*, no. 12, pp. 231–235.
3. Vitka Yu.V. (2008) Nederzhavni pensiini fondy: osoblyvosti tsyvilnopravovoho statusu: avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia dys. kand. yuryd. nauk: 12.00.03. Lviv. nats. un-t im. I. Franka. Lviv. 16 p.
4. Shtepenko K. (2016) Analiz diialnosti nederzhavnykh pensiinykh fondiv v Ukraini. *Molodyi vchenyi*, is. 12.1 (40), pp. 1006–1010.
5. Kovalova N.M. (2005) Mekhanizm derzhavnoho rehuliuвання investytsiinoi diialnosti pensiinykh fondiv: avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. ekon. nauk: NDEI M-va ekonomiky Ukrainy. Kyiv. P. 7.
6. Ofitsiynyi sait Pensiinoho fondu Ukrainy. Available at: <https://portal.pfu.gov.ua/>
7. Global Pension Assets Study 2022. Willis Towers Watson. Available at: https://www.thinkingaheadinstitute.org/content/uploads/2022/02/GPAS_2022.pdf
8. Mercer CFA Institute Global Pension Index 2022. Available at: <https://www.mercer.com/assets/global/en/shared-assets/global/attachments/pdf-2022-mercercfa-global-pension-index-report.pdf>
9. Nadraha V. I. (2015) Finansovi ryzyky rozbudovy pensiinoi systemy v Ukraini: demohrafichniy aspekt. *Finansy Ukrainy*, no. 1, pp. 79–86
10. Analitychni dani shchodo rynku nakopychuvannia pensiinoho zabezpechennia Available at: <https://www.nssmc.gov.ua/news/insights/#tab-5/>
11. Sait Ukrainskoi Asotsiatsii Investytsiinoho biznesu. Available at: <https://www.uaib.com.ua/>